

100
ГОДИНИ

Читалище ПРОСВЕТА: 1862 1962

Висока награда
С указ № 588 от 14 т. м. Президиумът на Народното събрание награждава образцовото народно читалище „Просвета“ с орден КИРИЛ и МЕТОДИИ — I степен по случай 100 години от основаването му и за неговата активна народополезна дейност.

Перушица

ЮБИЛЕЕН БРОЙ ★ РЕДАКТИРА КОМИТЕТ

23 декември 1962 година

Един век във служба на народа

На 23 декември 1962 год. се навършват 100 години от основаването на читалище „Просвета“ в Перушица. Трудещите се в нашето село с радостно вълнение посрещат тази светла годишнина.

Сто години явна служба на народа! Сто години труден, но славен път, през който пламенни родолюбиви изведоха народа от духовната тъмнина към светлината на правдата, към свободата!

Скъпа народна рожба са българските читалища, възникнали в тъмнината на турско робство като резултат на културните и просветни търсения на ученолюбивия български дух. Още със своето създаване те се превърнаха в огнища за наука и просвета.

Едновременно с това българските читалища бяха революционни средища, където младите патриоти работеха с жар за по-щастливи и радостни времена. Незабравими на веки ще останат в умовете и сърцата на перушеници видните просветители и революционери, народните учители и читалищни дейци, работили, живели и борили се за народно просвещение и свобода в с. Перушица — известният кни-

ИВАН ДАНЕВ
секретар на Общинския комитет на БКП

жовник Христо Г. Данов, участвувал в селото ни от 1850—1853 г., местните учители Драган Манчов, Димитър Лачков и видният революционер и учител, водач на Априлското въстание в Перушица през 1876 г. Петър Бонев. Ръководено от такива светли умове, читалището изигра голяма роля за просвещението на перушеници и в подготовката и провеждането на славната перушенска епопея — въстанието за национално освобождение през 1876 г.

Огромна народополезна дейност разви читалището и след освобождението ни от турско робство, когато наследница на турските бейове стана продажната българска буржоазия. Вярно на своите свободолюбиви традиции, народното читалище в Перушица застана на челно място и отново се превърна в център на борба срещу буржоазията, за истинска народна свобода. По-късно през периода 1900—1923 г. читалището разви огромна дейност за разпространение на революционния марксизъм в

селото. Известните революционери и народни просветители Стоян Бояджиев и Атанас Тошев, заедно с Йордан Табов, Димитър Кънев, Георги Андреев, Петър Савов и др. под влиянието на бащата на марксизма в България Димитър Благоев чрез читалището основаха първия марксистически кръжок в 1897 г., преминал през 1913 г. в първична организация на БКП. Голяма роля изигра читалището за издигане на съзнанието на трудещите се, за разпространение на революционните идеи на марксизма, за подготовката и провеждането на славното антифашистко въстание през септември 1923 г.

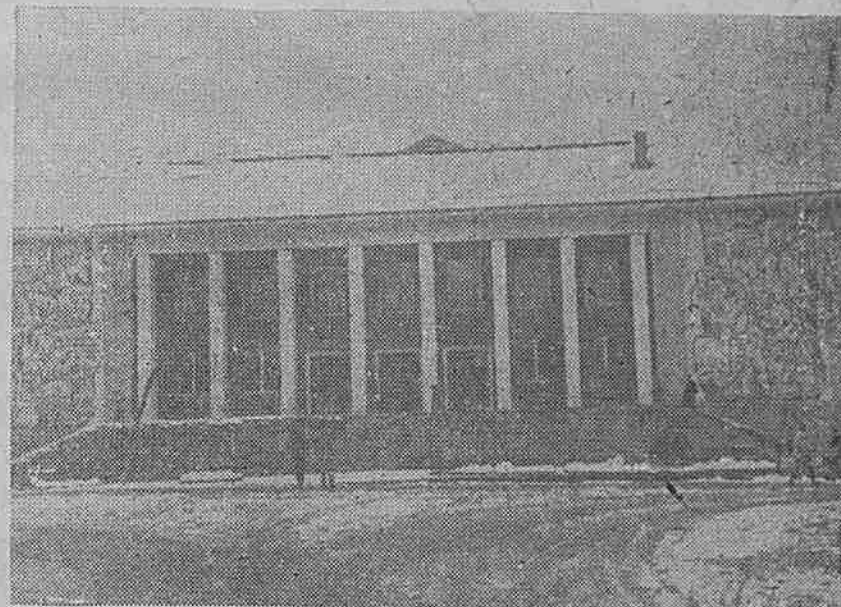
По-късно в периода до 1944 г. читалището стана още по-здрава опора на народните възжелания за свобода, ревностен пропагандатор на правдивите слова на Партията, която поведе нашия народ на поседен бой против заклетите му врагове.

След Девети септември читалището се превърна във всенароден център за издигане на културата и оформянето на новия човек, който строи и живее в социалистическото общество.

Нашето читалище е пълнокръвен и активен участник в изпълнението на величествената перспектива начертана на Осмия конгрес на нашата Партия — ръководителка

Да пребъде делото на нашето читалище-столетник!

Новият читалищен дом, открит на 24 декември 1960 г.

Столетие

Празнувай своите сто години днеска, —
връстник на тебе няма между нас.
А как младееш, как гориш в треска,
столетнико, със всеки ден и час!

Във миналото виждам те, когато
просветваше в горящите сърца...
Макар подгонено от бури ято,
ти в мрака палеше безброй слънца.

През две епохи, — времена печални
на роба песен не една изпя,
да растне той със мишици здрави, силни, —
да светне ясно огнена зоря.

И таз зоря, с лъчи от чисто злато
живота и сърцата ни заля.
А ти, като възторжена девица
свободна песен не една изпя!

Напред с теб ний крачим устремени
и няма за мечтите ни предел!
С любов, ръка в ръка заплели
към КОМУНИЗМА, — наца обща цел!

Руска ТАШКОВА

Първото светско училище в района. В една от класните му стаи през 1862 г. се поставят основите на народното читалище.

В историята на народите има дати, които с векове се помнят, дати които бележат нови епохи, откриват светли страници за един прекъсен живот. Такава дата за нашето селище е 1862 г., когато за първи път заблестява в мрака на петаковното турско робство искрата на народната пробуда — читалището.

На 30 октомври 1850 година се открива светско училище, където пръв учител е Христо Груев Данов. По искане на Данов в училището започват да се получават редни вестници и списания, печатни книги, между които и някои задгранични. Те се четат с голям интерес от перушенското население, а онези кои

то са били слепи към четмото, със затаен дъх слушат младия учител.

През 1862/1863 година от Белаград се завръща като учител в родното си село ученикът на Данов — Петър Бонев Тошев, участник в първата легия на Раковски. Сред младежта, интелигенцията и грамотното население, чийто брой не бил малък, настъпва голямо оживление. Определено помещение за читалище ставя център, място за четене и обсъждане на вестници, списания, за водене на спорове, а „Горски пътник“ на Г. Раковски, донесена

учителят Мемедичков, Калофер Спасов, Никола Ханев (Колеман), Костадин Пенюз, Димитър Лачков, Костадин х. Танков и други. Всички те станаха жертва през революционната 1876 год.

След освобождението на България, читалището става център на борба против българската буржоазия, потъркала идеалите, за които загинаха априлци. През 1897 година, когато в селото се създава марксистически кръжок, читалището е във мястото за масови спорове по идеологически въпро-

си. По настояването на членове те на кръжоча читалището е абонирано за „Работнически вестник“ и списания с прогресивна тематика.

През 1920 год. др. Петър Р. Савов подарява на Партията долния етаж на къщата си, състояща се от три дюкяна, където се построява сцена, салон с повече от 150 места. Фактически изниква едно ново читалище. Тук масово нагледна младежта, тя е вече заразен от новото, което стремително си пробива път, и през

1920 година само-за един кратък период се създава организация на Комсомола с повече от 60 членове. Жените вече са организирани на сила, обхващат в женското дружество, сдружението на занаятчиите и работниците, обединените земеделци, една опромън армия, която всекидневно пътни салона на партийния клуб. Тук оратори се другарите: Димчев, Стоян Бояджиев, Васил Коларев, Атанас Тошев, Йордан Табов и други. По решение на партийната организация се създава хор с по

мече от 45 човека а през 1922 год. и партийна театрална група.

Читалище „Просвета“ в онзи момент по-правилно би било да се нарича „Тъмнина“, тъй като дейността му напълно замира. Напредват революционните събития. Народът се вдига на въоръжена борба през септември 1923 година. А след погрома на въстанието Партията е извън законите. Прекъсната е дейността на клуба. И отново започват проблясъците на читалище „Просвета“.

Внуците на априлци и сивовете на септември ги намират своя път. Те са съживителната струя в редовете на читалището. В театралната самостоятелност се зареждат старите прогресивни песни, песни из нашето героично минало.

Борбата с фашизма не беше лека. Получили своята заделка още от редиците на читалището, доста поусъщени партийни и ремесвени функционери влаха силите си в партизанската борба. В неравния бой с фашизма загинаха 5 перушени сокола и разстреляни 22 ятаци и едно дете.

Мечтите, за които се бореше нашият народ, бяха осъществени на 9. IX. 1944 година.

Петко Стоянов

Светли страници на героично минало